

„Скитник“ в сърцето на ДС“

Христо Христов

- Уличаващият документ е открит в регистрационен дневник на Второ главно управление
- Над 20 неизвестни досега строго секретни материали за Марков са намерени в архива на МВР
- Държавна сигурност е определила писателя за дисидент №1

СОФИЯ. „Георги Иванов Марков – убит Англия.“ Това компрометиращо признание е записано черно на бяло в един от оцелелите секретни регистрационни дневници на бившето Второ главно управление (ВГУ) на Държавна сигурност. Забележката „убит Англия“ е направена от служител на бившето контраразузнавателно управление при сваляне на разработката в архива на МВР на 22.V.1979 – девет месеца след покушението на писателя в Лондон, категорични са от архива на МВР. Този и още над 20 строго секретни документа на бившето Шесто управление и Първо главно управление (ПГУ, разузнаването), свързани с Георги Марков, са открити сензационно от специалния кореспондент на в. „Демокрация“ Христо Христов при проучване в архива на МВР.

От дневникът за първи път става ясно, че ВГУ също е имало разработка за Марков. Досега се смяташе, че той е имал досиета само в бившето Шесто управление на ДС и ПГУ. Разработката на писателя във ВГУ е била един том, заведена под № ВЕ 10512 (ВЕ – вражеска емиграция), и е спряна на 11.VI.1974, сочи дневникът. При архивирането е през 1979 тя е била приложена към 5-томната разработка на Шесто управление на ДС срещу Марков, свалена също по това време в архива на МВР, показва регистрационният картон на писателя. „Отметката „убит Англия“ срещу името на дисидента по всяка вероятност е направена да се знае причината, поради която делото се изпраща в архива. Кой през далечната 1979 ще е предполагал, че нещата в България ще се променят и в тези архиви някога някой ще се рови“, коментира находката началникът на служба „Информация и архив“ в МВР полк. Серафим Стойков. Забележката е изписана ръкописно, но за регистрационните дневници това е нормалната практика, разясниха специалисти. Дневникът се отнася за времето от 1973 до 1983 и в него са отбелязани имената на лица, срещу които ВГУ е образувало разработки, датите на прекратяване и свалянето им в архива. Дневникът е заприходен в архива на МВР от архива на ВГУ през 1992 и не е бил проверяван от никого.

Досега не е открит друг документ на бившата ДС за Георги Марков, в който да е употребена думата „убит“. Дневникът от ВГУ е единственото изключение. Друга също така крайно компрометираща следа обаче ДС е оставила точно в една от разработките на ВГУ. В архива на Второ бе открит напълно запазен подробен план за убийство на българския емигрант Борис Арсов през 1974 в Дания, одобрен от бившия първи зам. вътрешен министър Григор Шопов, чието съдържание „Демокрация“ публикува през 1999. Отметката „убит“ разбива всичките досегашни твърдения на ДС, че не е замесена в аферата на моста „Ватерло“.

Какво е съдържала разработката на ВГУ за Марков, никой не знае, защото през януари 1990 бившият първи зам. вътрешен министър ген. Стоян Савов я е изискал

неправомерно от архива заедно с томове от делото на Шесто от и ги е изпратил в ПГУ, където следите им се губят. Савов пък се самоуби два дни преди да бъде изправен пред съда през януари 1992.

От новооткритите документи в архива става ясно още, че писателят, за когото досега бившите генерали от ДС упорито твърдяха, че той е представлявал незначителна фигура и не е имало сериозен интерес към него, всъщност е заемал водещо място от тройката изменници на родината, която Държавна сигурност е определяла като главни и най-опасни врагове по линия на идеологическа пропаганда и диверсия срещу НРБ през втората половина на 70-те години. Другите двама са избягалият през 1973 в Испания бивш кандидат-член на ЦК на БКП от 1947 Петър Семерджиев, емигрирал след това в Израел, и приелият политическо убежище във Франция през юни 1977 кадрови офицер от ДС Владимир Костов. До измяната на Костов неговото място е заемано от избягалия през 1965 във ФРГ Димитър Инкьов, който саркастично осмива режима на Живков по ефира на Радио „Свободна Европа“ под псевдонима Велко Верин. От четиримата обаче единствено Георги Марков се е изявявал активно и най-продължително време (от 1971 до 1978) в „Дойче веле“, Би Би Си и „Свободна Европа“ – радиостанциите, определени от ДС като стратегически центрове на идеологическия противник.

На 7 септември ще се навършат 22 години от покушението срещу големия български писател в Лондон и за първи път секрети на бившата ДС, свързани с името на дисидента, се разсекретяват публично от МВР чрез публикуването им във в. „Демокрация“.

Дейността на Георги Марков неизменно е анализирана във всички годишни отчети и планове за работа на митичното Шесто управление на ДС в периода 1971-1978, както и в редица специнформации, строго секретни справки и анализи от същия период. Между ПГУ и Шесто управление е съществувала секретна кореспонденция, чрез която двете управления на ДС са обменяли оперативна информация за работата си по линия на „вражеската“ емиграция и идеологическата диверсия и пропаганда. Името на Георги Марков не само че е най-често подчертаваното в тази кореспонденция, но и дейността на писателя е подложена на най-сериозен анализ. Нещо повече. Секретната кореспонденция разкрива още една неизвестна досега улика срещу ПГУ, че е имало отношение към покушението срещу Марков. Документите показват, че след убийството на Марков ПГУ е провело чрез свои агенти серия активни мероприятия зад граница, с които успешно е отклонило вниманието на Скотланд ярд и западните спецслужби към изкуствено създадена от ДС следа. Този факт специалистите ще тълкуват като още едно доказателство за съпричасността на ДС към покушението в Лондон на 7.IX.1978. Фалшивата диря е отвела детективите на британската полиция към българската емиграция във ФРГ и Австрия, като по този начин е било забавено следствието в Англия. Разследването на Скотланд ярд в Германия е отклонило за известен период вниманието на световните медии от България и по този начин Живков е получил глътка въздух в информационния водопад от обвинения срещу комунистическия режим в София през 1978-1979.

Сензационен е и фактът, че нито един от новооткритите секретни материали не е известен на бившата Прокуратура на въоръжените сили и на Върховния съд, провели съдебния процес срещу последния началник на ПГУ на ДС о. з. ген. Владимир Тодоров, който бе осъден през 1992 за унищожаване на част от досиетата на писателя, нито на следствието за смъртта на писателя. Досега се смяташе, че всички документи по

отношение на писателя, разработван едновременно от Шесто управление и ПГУ като обект под един и същ псевдоним „Скитник“, са били унищожени от архива на ДС. Новите материали обаче разбиват този мит.

„Не съм виждал такива секретни доклади от Шесто и Първо управление, в които се говори за Марков“, заяви бившият прокурор на въоръжените сили и главен държавен обвинител в процеса срещу Тодоров о. з. ген. Лилко Йоцов.

Николай Чирипов, председател на съдебния състав, осъдил последния шеф на разузнаването при Живков, потвърди, че подобни материали не са представяни в процеса срещу о. з. ген. Владимир Тодоров.

Богдан Карайотов, разследващ до ноември 1999 убийството на писателя, коментира новите документи с думите: „Това са „разсейки“ за Марков, които са оцелели, защото са останали извън досиетата му и в бързането през 1990 не са били унищожени. Подобни материали открихме в ПГУ. Те са ценни, защото показват истинското отношение на ДС към писателя.“

От новооткритите секрети на бившата Държавна сигурност става ясно, че цялата информация по линия на идеологическата пропаганда е била регулярно изпращана от Шесто и ПГУ до ръководството на МВР, а оттам до ЦК на БКП.

Шесто е първото управление на ДС, което е открило разработка за писателя през лятото на 1971. Първоначално то е организирано следенето и подслушването на писателя, напуснал България през юни 1969 заради опитите да се наложи цензура върху творбите му. След това Шесто безуспешно е работило за неговото връщане в България. От 1972 Шесто управление на ДС, създадено през 1967 за борба срещу идеологическата диверсия, е предприело активни мероприятия за „компрометиране“ на писателя в България и в Лондон. От лятото на 1976, след като Радио „Свободна Европа“ е започнало да излъчва „Задочните репортажи“, Марков е вече третиран от тайните служби като „тежката артилерия на вражеската пропаганда“, и ПГУ също му е открило разработка. Оттогава датира и активното взаимодействие между Шесто и разузнаването по разработките „Скитник“, изтъквано многократно в секретните доклади.

В обзорен доклад за работата си по всички направления от 1977 ПГУ определя Марков, Семерджиев и Костов като „най-активно стоящите на вражески позиции емигранти интелектуалци“. Само пет месеца преди убийството на писателя в друг строго секретен доклад на разузнаването, подписан от тогавашния началник на ПГУ ген. Васил Коцев, се алармира, че „материалите на Георги Марков се отличават с особена ненавист и злоба срещу социалистическия строй у нас и към партийните и държавни ръководители“.

„Демокрация“ за първи път ще публикува и оцелели документи от архива, потвърждаващи подчинеността на българската Държавна сигурност на КГБ и Кремъл по това време. Страховитото Шесто управление, известно повече като политическата полиция, е работило в тясно сътрудничество с бившето Пето управление на КГБ, отговарящо за идеологията и дисидентите, разкриват още документите. Те вдигат завесата и за една страна от политиката на компартията след европейската среща на върха в Хелзинки през 1975. При новите реалности, постигнати с подписването на заключителния акт на европейското съвещание за сигурност и сътрудничество, комунистическата върхушка у нас и ДС изобщо не са и помисляли за интегрирането на

България в Европа, а са съзирали единствено заплаха от страните – членки на НАТО, за „тотално разузнавателно и идеологическо проникване в НРБ“. Това е довело до сериозно втвърдяване и генерална промяна в стратегията на компартията в борбата с „вражеската“ емиграция. Новата главна задача, поставена от Живков пред Държавна сигурност, е била по никакъв начин след приетата в Хелзинки договореност за „свободен обмен на хора, идеи и информация“ да не се допуска създаване на дисидентско движение в средите на българската интелигенция, както и на опозиция във и извън страната. В тази светлина още през лятото на 1976 ДС е анализирала Георги Марков като един от потенциалните идеолози, който със своите анализи в „Задочни репортажи“ открито е подсказвал на интелигенцията у нас най-точно от всички други по какви пътища е възможно комунистите да бъдат ефективно критикувани и да загубят властта. В очите на ЦК на БКП, до който са стигали тези изводи на ДС, името на Георги Марков е станало крайно опасно за властта.

Затова и в началото на 1978 ръководството на МВР е заложило и утвърдило нов план за съвместна работа по делото му, по който Шесто управление вече е работило само за подпомагане на разузнаването в реализиране на новопоставената задача по разработката „Скитник“ – „неутрализиране“ на дисидента.

БЕЗ ПРЕЦЕДЕНТ

Новооткритите строго секретни материали имат изключителна историческа стойност поради факта, че в последните дни на своето съществуване през януари 1990 Държавна сигурност заличил изцяло 16-те тома от оперативните разработки на писателя и не позволи никой освен нея да се докосне до тях. Така с гузно мълчание няколко генерали от ерата на Живков покриха истината за убийството на Марков. В историята на МВР от промените насам настоящото разсекретяване на материали на ДС, свързани с името на писателя, е безпрецедентно и първо по рода си. Публичното изнасяне на една част от истината за Георги Марков и разработвалата го в продължение на осем години Държавна сигурност стана реалност след допускане до архива на МВР на представител на българската журналистика. Новите факти показват, че архивът на МВР крие много тайни за репресивните служби от епохата на комунизма, които още не са прочетени.

Преди година пак по искане на журналист от „Демокрация“ МВР разсекрети единствената открита досега в архивите „мокра поръчка“ на ДС срещу българския емигрант Борис Арсов в Дания през 1974, а вестникът публикува подробно разследване.

Днес на практика България за първи път повдига макар и не цялата завеса около истината за Георги Марков, с чието убийство страната ни се свързва от 1978 насам. Това е и нова крачка към изтриване праха от името на големия творец. След 10.XI.1989 той бе реабилитиран единствено от събратята му по перо, които върнаха посмъртно името му в Съюза на българските писатели. Разсекретяването на материалите за Марков и Арсов се осъществява при управление на кабинет на ОДС и във време, когато България има възможност вече да води реална политика за присъединяване към обединена Европа. Както някои да се опитат да оспорят тези факти, истината е, че никое българско правителство преди това не е давало такъв широк граждански достъп до тайните на ДС в МВР.

Въпреки това новите български политици не направиха всичко необходимо, за да се подкрепи съдебната власт по делото за убийството на Марков, чието име бе записано през май т. г. в Музея на журналистиката в Арлингтън, САЩ, не като български гражданин, а като британски журналист. За разлика от родните политици, които много бързо забравиха за дисидента, при всяка официална визита в София от 1990 до днес британската дипломация не пропуска да постави въпроса за Марков. За последен път той бе повдигнат официално от министъра на външните работи на Великобритания Робин Кук през октомври 1998. Тогава българският президент Петър Стоянов заяви, че, отивайки си, комунизмът в България е отнесъл част от тайните си, намеквайки, че сред тях е и тази за Марков. Находката на неизвестните досега документи обаче е ярко доказателство, че тепърва предстои да се чете страницата за писателя в ДС, заключена досега със секрети, чиято давност отдавна е изтекла за света и за историята.

Кой се е ровил в архивите

До падане на второто комунистическо правителство на Андрей Луканов през ноември 1990 никой простосмъртен не е пускан да припари до архива на Държавна сигурност. Входът е затворен дори за следствието за смъртта на Георги Марков. Комунистите до последно крият, че писателят е имал дебели разработки в Шесто и в Първо главно управление на ДС. Известна промяна настъпва едва след като идва кабинетът на Димитър Попов. Министърът на вътрешните работи в него Христо Данов е първият МВР шеф, който дава зелена светлина на следователите. „Достъпът до архива на МВР винаги е бил труден, но при мен като министър имаше две изключения – Георги Марков и папата“, твърди днес известният столичен адвокат. Благодарение на него следователят по делото за убийството на Марков Богдан Карайотов и колегата му Коста Богацевски влизат в архива на МВР. Двама остават единствените хора, докоснали се до някои от съкровенията тайни на секретните служби. Там Карайотов открива, че досието на писателя в Шесто е унищожено. Продължава търсенето в самостоятелния архив на ПГУ, където по-късно се установява, че Марков е имал второ досие, което е заличено по нареждане на шефа на разузнаването ген. Владимир Тодоров. За разкриването на този факт на следствието помага бившият зам.-началник на Националната разузнавателна служба Радослав Райков.

В резултат на разкритията за унищожаване на досиета на писателя пред съда бяха изправени последният шеф на ПГУ ген. Владимир Тодоров и бившият зам. вътрешен министър ген. Стоян Савов, който се самоуби два дни преди процеса. Поради конспиративния начин на сваляне от отчет и заличаване следите на досиетата Военната прокуратура тогава се добира до изключително оскъдни доказателства за унищожаване на разработките. Пред съда като доказателства са представени дори... поверителни бюлетини на БТА. По делото не се представят никакви материали на ДС, които да разкрият истинското отношение на тайните служби към Георги Марков. Военните прокурори така и не стигат до новооткритите секрети, които и през 1991 са били в архива. „Навремето, когато провеждахме следствието за унищожаване на досиетата на писателя, всички централни поделения на МВР повече ни пречеха, отколкото съдействаха в работата. Въпреки че вече бе изтекла повече от година от 10.XI.1989, хора на ДС продължаваха да заемат възлови места в МВР“, спомня си о. з. ген. Лилко Йоцов, прокурор на въоръжените сили и зам. главен прокурор по онова време. Така се стига до решението на Върховния съд, който приема, че Владимир Тодоров е унищожил само една малка част от 16-те тома разработки за Марков, а другата – по-

голямата, е изчезнала. За това той получи 10 месеца затвор, които излежа ефективно. През цялото време на следствието и пред съда разпитаните като свидетели служители на Държавна сигурност от Шесто и от ПГУ твърдят, че двете дела на писателя са нямали никаква оперативна стойност, че Марков с дейността си не е представлявал никакъв интерес за тях и че едва ли не разработките са били заведени чисто формално. Новооткритите документи категорично опровергават тази теза, защото доказват, че срещу Марков се е работило изключително сериозно, задълбочено и целенасочено.

Заличаването на досиетата се оказа най-голямата пречка следствието за смъртта на Марков да не бъде доведено докрай. Осем години след началото му, през 1998, в прокуратурата се заговори, че то ще бъде прекратено поради изтичане давността на престъплението – един анахронизъм, останал и до днес в българския Наказателен кодекс, сякаш да напомня за някогашната привързаност към съветската законодателна доктрина. Следствието все още не е прекратено. От ноември 1999 обаче, когато набързо бе пенсиониран топледователят Богдан Карайотов, в българското правосъдие никой не работи по делото и то е забравено.

Със „Задочните репортажи за България“ Георги Марков прекрочва границата, която комунистическа София е могла да понесе. Фактите, които той изнася, са тотално противоположни на онази действителност, представяна от цензурираната информационна пелена, стелеща се над България години наред, за да придаде тържествен ход на иначе все по-зациклящия режим у нас. Режим, заченат с убийства и невиждана античовечност, обречен да се срине в собствената си абсурдност само 15 години по-късно, заразен от икономическия и морален разпад на източния блок, завещавайки на няколко поколения българи изплащането на над 10 милиарда долара в една ограбена страна.

„Репортажите“, които днес спокойно могат да бъдат определени като най-продължителната и нестихваща канонада на истината по времето на комунизма, са излъчени в цели 137 емисии по Радио „Свободна Европа“ един път седмично. Това трае почти три години. Първото предаване е стартирало в началото на ноември 1975, а последното е излъчено през юни 1978. Една запазена като по чудо строго секретна справка от юли 1976 на Шесто управление на Държавна сигурност за съдържанието на бъдещата книга на Георги Марков представлява най-яркото свидетелство, което пределно ясно показва ефекта от „Репортажите“ върху властта. Словото на Георги Марков, чиято дързост се е превърнала във всекидневен шамар за режима, е било съсипващо и вбесяващо за управляващите. Поради историческото значение на анализа, направен от ДС, документът се публикува изцяло:

„Невъзвръщениецът Георги Марков (бивш член на СБП) е активен сътрудник на радиостанциите „Дойче веле“ и Би Би Си. Него можем да причислим към тежката артилерия на идеологическата диверсия, провеждана от противника чрез радиопропаганда. В своите беседи Г. Марков обхваща широк кръг въпроси от областта на идеологията, културата и изкуството, които се поднасят често в приемлива и въздействаща форма. Всички материали са пропити от злостен антикомунизъм и омраза към всичко, свързано с партията и нейната дейност.

От втората половина на 1975 г. Радио „Свободна Европа“ започна излъчването на отделни глави от подготвената за печат книга на Г. Марков „Задочни репортажи за България“. Тези материали се предават обикновено ежеседмично в рубриката

„Контакт“. От края на месец февруари 1976 г. отделни глави от книгата на Марков се излъчват редовно във вечерните неделни емисии.

Както и материалите, излъчвани по „Дойче веле“ и Би Би Си, предаванията по книгата „Задочни репортажи за България“ са пропити с открит антикомунизъм и антисъветизъм. В основата на повечето от тях лежат отделни, изолирани, реално съществуващи факти и събития в нашата страна, които се тълкуват и обясняват по най-безскрупулен начин. За това несъмнено са помогнали и работата на Г. Марков като писател и особено като сценарист на филма „На всеки километър“, пиесата „Комунисти“ и др., когато е имал възможност да се запознае с редица архивни материали в МВР, както и личните му контакти с някои отговорни работници от партийния и държавен апарат.

Като червена нишка през всички излъчени досега материали минава темата за „пораженията“, които е нанесла БКП в областта на икономиката, културата и особено върху духовните ценности и добродетели на българския народ. При най-обща характеристика на насочеността на отделните глави от книгата „Задочни репортажи за България“ би се получила следната картина:

Дружбата ни със Съветския съюз се представя като основна причина за всички неблагоприятия и слабости в развитието на страната ни след 9 септември 1944 г. Нашата страна се представя като опитно поле на СССР за експерименти в областта на икономиката, селското стопанство, науката и културата, а партийните и държавни ръководители като съветски агенти, които се отнасят към българския народ като към крепостници. По особено злостен и безскрупулен начин тази тема е развита в главите, озаглавени „Биография на властта“ и „Съветския феодализъм“.

Следващата тема е за „безотговорността“, „безсмислието“ и „моралната деградация“ на „самоабравилата се аристокрация“ (партийните и държавни ръководители). Твърди се, че когато през 50-те години народът тънел в глад и лишения, партийната върхушка, както и сега, живеела в охолство, отделена от народа като недостъпен Олимп. Независимо от това, някои от тях, обхванати от филантропски настроения, строели по родните си места заводи и предприятия, правили никому ненужни и от никого нежелани преустройства за сметка на народа и с народни средства. На тази тема са посветени „Общ изглед от Княжево“, „Софийското море“, „Игра на държава“, „Царят на вилите“, „Нашите делници“.

В тази връзка се развива твърдението, че членството в партията било единственият начин да се напредне в кариерата и да се получат някакви облаги. Това превърнало партията в съюз на некадърни, необразовани и ограничени хора, за които единствена цел била запазване мястото, което заемат, и евентуално повишаване, които в името на това са готови и погазват всякакви морални и човешки норми и добродетели. В същия дух са написани главите „Партия и работа“, „Киро и другите“, „Кариерата на един полковник“.

Широко се развива и темата за връзките и привилегиите, които се били превърнали в „бич за народа“ и били параван за скриване от отговорност и вършене на престъпления. На това са посветени главите „Ходене на българина по мъките“, „Пораженията от култа към личността“, „Биография на властта“, „Моят човек“, „Априлски метаморфози“.

Цялата дейност и поведение на партийните и държавни ръководители възпитавали у народа страх, доносничество, заинтересованост, лакейство и безпринципност. Накратко партията разрушила моралните устои на досоциалистическа България, които ако все още съществували някъде, то било наследство от миналото, запазено от партийните и комсомолски поръчения. Това е съдържанието на „За туберкулозата“, „Всеки подозира всекиго“, „Да се преживее някак“, „Републиката на работниците“, „Ехо от студентските години“. Тази тенденция е подчертана и в предаването от 5.XI.1975 г., където се обясняват подбудите на Г. Марков за написване на книгата.

Много от материалите са насочени и директно срещу органите на МВР. Те са представени като единствени крепители на режима, които в своята дейност не се спирани пред нищо, нарушавайки и най-елементарните човешки права и свободи. Такава е насочеността на „Ехо от студентските години“, „Ходене на българина по мъките“, „Царя на вилите“, „Общ изглед от Княжево“, „Кариерата на един полковник“.

В някои от главите на книгата („Спасителният смях“) като единствен отдушник за непосилното положение на народа се препоръчва съчиняването и разпространението на вицове за отговорни партийни и държавни ръководители и отделни мероприятия на партията и държавата.

По-сериозно внимание заслужава главата от книгата, озаглавена „Избор на позиция“. Тук авторът прави опит да анализира развитието и утвърждаването на социализма в България и евентуалните възможности за неговото унищожаване. Г. Марков стига до извода, че социализмът в нашата страна всеотранно се е укрепил и докато съществува СССР, свалянето му по насилствен начин е невъзможно. При това положение на българина (Г. Марков има предвид предимно интелигенцията) не му остава нищо друго, освен да се приспособи по някакъв начин към системата и да установи в известна степен относително равновесие. „Точно както инвалидите от войната и злополуките свикват да живеят с истината за липсващи крак или ръка, така и ние след унгарските събития трябваше да свикнем да живеем с власт, която съществуваше против волята ни и ни бе натрапена по силата на историческата злополука.“

Авторът изказва мнение, че здравите сили на народа не се отказали от борба. Голяма част от интелигенцията (в голямата си част комунистическа) преминала върху каравеловски позиции – за дълга и упорита процесна борба, чрез която режимът да бъде върнат към чистото начало на комунистическия идеализъм. Въпреки трудностите и непрестанната заплаха от органите на Държавна сигурност тази борба продължавала и сега.

Марков внушава, че задачата в настоящия етап била чрез „смыслена обществена борба да се премахнат недостатъците на съществуващия строй и с това да се подобри животът на хората“. Комунистическият строй можело да бъде критикуван единствено от комунистически позиции или още по-правилно от позициите на комунистическия идеал. „Моето най-твърдо убеждение беше и е, че тръгването от каквито и да е други позиции е пълна и неизвинима безсмислица.“

Това твърдение и убеждение на Георги Марков може да се оценява като опит да сочи пътя за съпротива главно на интелигенцията срещу съществуващия у нас строй и порядки.

От тази гледна точка Георги Марков оправдава и онези творци, които започват кариерата си със създаване на произведения, издържани от партийни позиции. Според

него това е тактически прием за спечелване на място и име, а след това вече да се пише това, което е призвание на писателя, поета и твореца въобще. В подкрепа на това твърдение се цитират и думи, които се приписват на Емилиян Станев: „Не е зле да започнеш с такава книга, зле е, ако свършиш с такава.“

Марков клевети, че под знамето на партията оставали бездарните, амбициозните творци, което било сигурен атестат за професионална некадърност. Партията от своя страна също подбирала такива хора, защото „моженето“ е независимост. Талантът сам по себе си е независимост и много трудно талантиливи хора са вкарвани под строй. Докато неможенето и бездарията правят хората зависими.

На тази основа Г. Марков прави генералния извод, че „ако някога комунистическият свят се разтърси от унищожителна експлозия, това ще бъде идеологическа експлозия, произведена от потенциалната разлика между естествения гений на наден народ и догматичната посредственост на неговото ръководство“.

„Скитник“ е трябвало да бъде спрян на всяка цена. Режимът разрешава на ДС да използва всякакви средства, помощ се търси дори от всеилния Кремъл.

„Аз се опитвах да правя компромиси, доколкото можех, и в крайна сметка това се оказва твърде много. Цялата атмосфера дълбоко противоречеше на всичко в мен. Не искам да кажа, че аз съм по-смел и по-доблестен от другите хора. Вероятно, ако бях по-доблестен, аз щях да бъда там, защото, ако човек е доблестен, той ще остане там и ще се бори там, а няма да е тук.“ Тези думи на Георги Марков пред Би Би Си в последната година от живота му най-вярно показват, че той не е имал заблуди за себе си и за това, което прави. Как Държавна сигурност е могла да „неутрализира“ писателя? Заплахите при него не са оказвали въздействие, манипулиране чрез семейството му също не може да се впише в плановете на ДС. Какво е трябвало да се случи, за да бъде спрян достъпът на дисидента до ефира на Би Би Си, „Свободна Европа“ и „Дойче веле“, да спре гласът му? Отговорът е само един – физическо ликвидиране. Разработката срещу председателя на СБРК Борис Арсов само 4 години по-рано е най-категоричното доказателство, че ДС не се е двуомяла да използва убийството като метод за неутрализиране на противниците на режима зад граница.

С какво се е занимавал Георги Марков през последната година от живота си? Имало ли е нещо друго, което да е притеснявало ДС? Отговор на този въпрос дават в спомените си емигрантите Петър Семерджиев и вече покойният Христо Огнянов. И двамата твърдят, че заедно с Марков са подготвяли създаването на литературно списание „Нов Златорог“, а идеята е била да се даде поле за свободна изява на интелектуалците от България. Дори последното пътуване на Георги Марков до Мюнхен, половин месец преди фаталния 7.IX.1978, е било именно за списанието. Този факт без съмнение се е приемал от ДС като чист „износ на дисидентство“. Един документ, с който се потвърждава, че ДС е била наясно с плановете на Марков, е една строго секретна информация на Първо главно управление относно: „Подготовка за издаване на ново списание от вражеската емиграция“ (документът бе представен в редакцията от писателя Цветан Марангозов и е от неговото досие). В секрета от 5.VIII.1977, копие от който е изпратен на зам.-министрите Григор Шопов и Стоян Савов, разузнаването посочва: „По наши данни, ИР (изменник на родината, б. а.) ЦВЕТАН МАРАНГОЗОВ, живущ в ГФР, поддържал регулярни връзки с ИР ГЕОРГИ МАРКОВ в Англия. Двамата подготвяли издаването на културно списание, което трябвало да достигне авторитета на

списание „Континент“ – орган на дисидентите от Съветския съюз и някои други социалистически страни. С неговото издаване се целяло да се разобличават „комунистическите културтрегери“ в България.“ Без съмнение създаването на едно литературно списание в ДС се е схващало като нова заплаха и врата за насърчаване на дисидентството в България.

ДС обаче не дава такава възможност на Марков. На 7.IX.1978 на моста „Ватерло“ писателят е прободен смъртоносно. Няколко дни след смъртта му от дясното му бедро е извадена миниатюрна сачма, чрез която в тялото на дисидента е вкарана отрова.

Световните медии тръбят, че смъртта на Марков е причинена от българските тайни служби. В България за тези събития, разбира се, цензурата не допуска никаква информация до 1990. БТА официално е упълномощена от режима в София да разпространи декларация за външна консумация: „Абсурдните предположения и още по-абсурдните твърдения за някакво участие на български органи в тези печални случаи противоречат напълно на принципите и характера на нашето общество. БТА е упълномощена да заяви, че за да се установи истината в тези случаи, компетентните български органи са готови да окажат пълно съдействие на британските власти за общи разследвания, анализ и преценка.

Що се отнася до отношението на нашата страна към емигрантите, то е известно. Те сами изоставиха нашето общество, но никой не се интересува от тях в тази страна. Това са хора, които отвъд границите на страната си получават хляба от центрове, контролирани и финансирани от разни тайни служби. И този факт сам по себе си е достатъчен, за да осуети техните писания или предавания да имат каквото и да е влияние върху съзнанието на нашия народ. Такъв човек беше Георги Марков. Такъв е Владимир Костов. Такива са всички онези, които им наподобяват. Именно затова никой в тази страна не се интересува от тях. И затова нямаше и никакво основание за българските власти да предизвикат тяхната смърт. Георги Марков не представляваше политическа заплаха за НРБ и затова не са били взети срещу него и неговите предавания дори най-елементарните пропагандни противомерки. Само въз основа на един абсурден и безотговорен начин на мислене би могло да се стигне до извода, че ако България е счела Георги Марков за политически опасен, тя ще чака 10 години, позволявайки му да върши всичко, което може, и едва тогава ще вземе мерки против него.“

Лъжи, лъжи и единствено лъжи на режима. Всичко това се оказва само част от предварително подготвената мръсна, безцеремонна и двулична игра на комунистическия режим на Живков. Държавна сигурност не само че е взела всички мерки срещу Георги Марков, разработвайки го в три централни управления, но и го е определяла в секретните си материали години наред като дисидент № 1. Комунистическа София никога не е смятала да каже истината на Запада, вярвайки, че никой никога няма да стигне до нейните тайни в секретните архиви. Чак 22 години след убийството на писателя там са открити строго секретни документи на бившата Държавна сигурност, които доказват каква голяма роля е играло словото на писателя, превръщайки го в мишена №1 на репресивния режим. Нещо повече, тайните служби на Живков не са прекратили акцията си след убийството на Марков, а са я продължили, като са подхвърлили фалшива следа на Скотланд ярд и са го заблудили и забавили в разследването. Как е станало това? В архива на ДС бе открит един оцелял доклад от секретната кореспонденция между ПГУ и Шесто от 24. IX. 1979. В анализа на разузнаването, озаглавен „Състояние на борбата на ПГУ-ДС против идеологическата

диверсия и опитите на противника за създаване на подполие и легална опозиция в страната“, е изтъкнато: „С цел намаляване ефекта от антибългарската кампания в някои западни страни, подета във връзка със смъртта на ГЕОРГИ МАРКОВ и за неутрализиране активността на ВЕ (вражеската емиграция, б. а.) беше проведена серия от активни мероприятия (АМ), резултатът от които е положителен.

С няколко строго целенасочени АМ бяха отклонени в значителна степен силите и вниманието на специалните служби на противника от нас и насочени към организациите на вражеската емиграция. Акцията по разследването случая със смъртта на ГЕОРГИ МАРКОВ взе широки размери. В Англия, Франция, ФРГ и Австрия бяха разпитани над 3000 души, между които и много български емигранти. Това не само ангажира силите на съответните полицейски служби, но внесе и смут и несигурност сред ВЕ, сред която още повече се засилиха противоречивите тенденции и се намали нейната активност. Като резултат от проведени АМ през последните няколко месеца на т. г. се води остра борба между партията на Табаков – БРСДП (в изгнание), и тази на Косовски – БСДС, на основата на взаимни обвинения за съучастие в „убийството“ на ГЕОРГИ МАРКОВ и сътрудничество с ДС.“

Този документ, който би трябвало да привлече вниманието на Скотланд ярд, разкрива оперативните комбинации, които разузнаването е прилагало, за да отклони вниманието от България по случая Марков. И действително. Още през ноември 1978 западните медии гръмват, че детективи на британската полиция разследват убийството на писателя в Германия (справка западните издания в този период). Веднага след това е разпалена и враждата сред българската емиграция в Австрия и Германия и взаимни обвинения в убийството на Марков. Както се разбира 22 години по-късно, това става благодарение главно на активните мероприятия на ПГУ.

Марков обаче продължава да стряска ДС и след убийството му, името му никога няма да престане да изплува през годините, докато истината за убийството не бъде разкрита. В архива бе открито и едно признание на сочения за безспорен ръководител на ДС ген. Григор Шопов, признание за Марков, което не се нуждае от коментар. На заседание на ръководството на МВР от 14.1.1980 в присъствието на генералите Григор Шопов, Стоян Савов, Владимир Тодоров, Сава Джендов, Антон Мусаков, Георги Аначков и Нанка Серкеджиева се обсъжда доклад за „осигуряване безопасността на българските учреждения зад граница и на наши граждани, намиращи се в дългострочни или краткосрочни командировки в капиталистически и развиващи се страни“. Срещу ПГУ се сипят обвинения след обвинение за пропуски в работата му. За да успокои обстановката, думата взима Григор Шопов: „Ако погледнем на каналите, по които са станали провали на нашата работа, ще видим, че почти по всички направления такива неудачи в работата ни има. Дипломатическият канал. Там измени Владо Костов, Желенски, Илиев в Дания и др. Туристическият. От него излезе Петър Семерджиев. Частни пътувания – Георги Марков, Славов, Далчев. Това са значими фигури в дисиденцията на родината, които водят най-активна дейност против нашата страна. Ние оттук трябва да видим и да преценяваме нашата дейност. Тук са и шпионите. Можехме ли ние да предотвратим измяната на някои от тези хора, ако работехме по-добре? Можехме. Но тук въпросът опира не само до едно механично решение. Да или не. Въпросът опира до една по-задълбочена дейност на нашите органи в агентурен порядък – наблюдение на хората, които пътуват зад граница, (особено по-видните фигури) и долавяне на някои техни замисли и подготовка за невъзвръщанство. Това, което не го правим. На Георги Марков никой не можеше да му откаже да пътува зад

граница, без да имаме данни, че той се готви да измени на родината. Нямахме достатъчно данни, защото недостатъчно сме се завъртели около него."

в. "Демокрация", 4/16 септември 2000, бр. [229](#), [230](#), [232](#), [236](#), [240](#)